

PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
w Białymstoku
15-062 Białystok, ul. Warszawska 57A
tel./fax (85) 73-25-091
tel. centr. (85) 73-25-236

DK 14080.2017
2017-04-25
załączniki
nr
pła

Białystok, 2017-04-25

PPIS.070.12.2017

**Przewodniczący Rady
Powiatu Białostockiego
ul. Borsucza 2
15-569 Białystok**

Rada Powiatu
26.04.2017

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku przesyła w załączeniu „Informację o stanie sanitarnym i sytuacji epidemiologicznej powiatu białostockiego w roku 2016”.

PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
w Białymstoku
lek. med. Szymon Wojciech Zwierz
SPECJALISTA ORGANIZACJA OCHRONY ZDROWIA

2016

Informacja o stanie sanitarnym i sytuacji epidemiologicznej powiatu białostockiego

Zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ochrona zdrowia ludzkiego przed wpływem czynników szkodliwych lub uciążliwych, w tym głównie profilaktyka chorób zakaźnych i zawodowych. Realizacja powyższego odbywa się poprzez prowadzenie systematycznego nadzoru nad:

warunkami higieny środowiska

przestrzeganiem zasad profilaktyki chorób zakaźnych i zwalczaniem zakażeń

warunkami higieny pracy w zakładach pracy

warunkami zdrowotnymi żywności i żywienia

warunkami higieny nauczania i wychowania w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych

Celem działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest eliminowanie lub ograniczanie zagrożeń zdrowotnych występujących w wymienionych wyżej obszarach. Kluczowe znaczenie mają te zagrożenia dla zdrowia, które związane są z powszechną i długotrwałą ekspozycją człowieka na ich oddziaływanie.

Czynniki, które niosą wyżej wymienione zagrożenia to:

- jakość wody wykorzystywanej do picia i na potrzeby gospodarcze
- sposób gromadzenia i utylizacji odpadów stałych i płynnych
- środowisko pracy dzieci, młodzieży i dorosłych
- jakość żywności, jej zanieczyszczenia chemiczne i mikrobiologiczne, sposób żywienia i stan odżywiania poszczególnych grup ludności
- choroby zakaźne
- poziom higieny w różnych grupach społecznych

Przedstawione materiały obrazują stan sanitarny powiatu białostockiego za rok 2016 w porównaniu z sytuacją w roku poprzednim. Przedstawiono także działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowane w analizowanym okresie w celu eliminacji lub ograniczenia określonych zagrożeń zdrowotnych wymienionych na wstępie.

Źródło: Urząd Statystyczny w Białymstoku

I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA POWIATU BIAŁOSTOCKIEGO W ROKU 2016

1. Choroby szerzące się drogą pokarmową

W roku 2016 nie notowano na obszarze powiatu białostockiego zachorowań na **dur brzuszny, dury rzekome oraz nie notowano zatrucia jadem kiełbasianym.**

W omawianym okresie sprawozdawczym odnotowano wzrost liczby przypadków w porównaniu do roku 2015 zachorowań na **salmonelozę** (2015r. – 35, 2016r. – 52). Zachorowania były przede wszystkim spowodowane nieprzestrzeganiem podstawowych zasad higieny oraz brakiem znajomości norm przechowywania żywności oraz jej ochrony przed zanieczyszczeniem mikrobiologicznym.

Od lat problemem są biegunki i zakażenia jelitowe o nieustalonej etiologii, jednakże w roku sprawozdawczym zmalały. W 2016r. w stosunku do roku 2015 ilość zachorowań na **wirusowe zakażenia jelitowe** zmniejszyła się (2015r. – 445, 2016r. – 367). Liczba przypadków **wirusowego zakażenia jelitowego u dzieci do lat 2** również zmalała z 191 w roku 2015 do 149 w 2016r. Zaobserwowano również spadek zgłoszonych **biegunek u dzieci do lat 2** o nieokreślonej etiologii w stosunku do zgłoszeń w roku 2015 (2015r. – 43, 2016r. – 31).

W roku 2016 odnotowano 1 przypadek zachorowania na **wirusowe zapalenie wątroby typu A** (tzw. żółtaczkę pokarmową) na terenie powiatu białostockiego.

2. Sytuacja epidemiologiczna w zakażeniach krwiopochodnych

W powiecie ziemskim w roku sprawozdawczym zarejestrowano taką samą, jak w poprzednim roku liczbę zachorowań na **wirusowe zapalenie wątroby typu B** – 19 osób.

W roku 2016 zarejestrowano 16 przypadków zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu C. W przypadku WZW typu C brak opracowanej skutecznej szczepionki uniemożliwia bierne uodpornianie populacji, co przyczynia się do zwiększenia ryzyka zakażenia HCV.

Ogromne znaczenie w zapobieganiu i zwalczaniu WZW typu C, podobnie jak i WZW typu B ma wdrożenie i utrzymanie wysokich standardów higieniczno-sanitarnych w zakładach ochrony zdrowia, jak i w gabinetach kosmetycznych, fryzjerskich, tatuażu, w których dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek ludzkich.

3. Sytuacja epidemiologiczna w chorobach, przeciwko którym stosowane są obowiązkowe szczepienia ochronne

W roku 2016 podobnie jak w latach poprzednich nie rejestrowano na obszarze powiatu białostockiego zachorowania na **blonicę** (difteryt), **tężec**, **nagminne porażenie dziecięce** (polio), **odrę** i **różyczkę**.

Wprowadzenie w 2004 roku masowych szczepień dzieci w 13 miesiącu życia szczepionką skojarzoną p/odrze, śwince i różyczce powinno z biegiem lat doprowadzić do eliminacji tej choroby, tak jak to miało miejsce w przypadku odry. Jednakże ewentualnym rezerwuarem wirusa mogą być osoby nie szczepione.

Liczba zachorowań na krztusiec w roku 2016 znacznie wzrosła, w porównaniu do roku poprzedniego (2015r. – 33, 2016r. – 83).

W roku 2016 odnotowano spadek zachorowań na **ospę wietrzną** w porównaniu do roku 2015 (2015r. – 510, 2016r. – 480). Ospa wietrzna jest zakaźną chorobą wieku dziecięcego, przebiegającą z gorączką i wysypką pęcherzykową na skórze i błonach śluzowych. Ospa wietrzna ze względu na liczne zachorowania w dużych skupiskach dzieci tj. w przedszkolach i szkołach podstawowych jest znaczącym problemem epidemiologicznym. Dostępne szczepionki p/ospie wietrznej zarówno w ramach szczepień obowiązkowych jak i zalecanych wpływają na podnoszenie uodpornienia populacji.

W roku sprawozdawczym ilość zachorowań na świnkę (nagminne zapalenie przyusznicy) delikatnie wzrosła w stosunku do roku ubiegłego (2015r. – 7, 2016r. – 9).

4. Inne

Odnótowano znaczny spadek zachorowań na wirusowe **zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych** (2015r. – 23, 2016r. – 16).

W roku 2016 na **bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych** odnotowano delikatny wzrost liczby przypadków do roku 2015 (2015r. – 6 2016r. – 11)

Po przeanalizowaniu liczby zachorowań na boreliozę i kleszczowe zapalenie mózgu można stwierdzić, iż jednym z najistotniejszych problemów epidemiologicznych powiatu białostockiego są choroby odkleszczowe. Niepokojący jest ciągły wzrost zachorowań na boreliozę w stosunku do lat ubiegłych (2015r. – 145, 2016r. – 215). Natomiast zachorowania na wirusowe zapalenie mózgu (KZM) przenoszone przez kleszcze wzrosły w stosunku do roku 2015 (2015r. – 14, 2016r. – 36). Istnieje możliwość zaszczepienia się przeciw **kleszczowemu zapaleniu mózgu**. Szczepienia zalecane są dla osób zatrudnionych przy eksploatacji lasu, stacjonującemu wojsku, funkcjonariuszom straży pożarnej i granicznej pracującym na terenach o nasilonym występowaniu tej choroby oraz rolnikom. Województwo podlaskie jest terenem endemicznym dla boreliozy i kleszczowego zapalenia mózgu.

Zaobserwowano znaczny spadek zachorowań na **płonicę** (szkarlatynę) w porównaniu z rokiem 2015 (2015r. – 82, 2016r. – 35).

Ważnym problemem są pokąsania przez zwierzęta (wałęsające się, bezpańskie), po których konieczne jest podejmowanie szczepień przeciw wściekliznie. W roku 2016 liczba osób poddanych szczepieniom przeciwko wściekliznie po **pokąsaniu przez zwierzęta** podejrzane o tę chorobę wynosiła 27 (w 2015r. – 67).

Zachorowania i zapadalność na choroby zakaźne w roku 2015 w porównaniu do lat poprzednich – Białystok – powiat ziemski*

Jednostka chorobowa	2014		2015		2016	
	liczba	zapadalność	liczba	zapadalność	liczba	zapadalność
Salmonelozy	35	24,1	35	24,1	52	35,7
Wirusowe zakażenia jelitowe	417	287,6	445	306,4	367	252,2
Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	164	6319,8	191	7204,8	149	5620,5
Biegunka u dzieci do lat 2	25	963,4	43	1622,0	31	1169,4
Wirusowe zapalenie wątroby typ A	-	-	-	-	1	0,7
Wirusowe zapalenie wątroby typ B	14	9,6	19	13,1	19	13,1
Wirusowe zapalenie wątroby typ C	11	7,6	18	12,4	16	11,0
Różyczka	14	9,6	5	3,4	-	-
Krztusiec	12	8,3	33	22,7	83	57,0
Bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	8	5,5	6	4,1	11	7,6
Wirusowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	186	128,3	23	15,8	16	11,0
Wirusowe zapalenie mózgu przenoszone przez kleszcze	24	16,5	14	9,6	36	24,7
Borelioza	140	96,6	145	99,8	215	147,7
Płonica (szkarlatyna)	72	49,7	82	56,5	35	24,1
Ospa wietrzna	819	564,9	510	351,2	480	329,9
Świnka	8	5,5	7	4,8	9	6,2

Źródło: PSSE Białystok

* -zapadalność liczona jest na 100 000 osób,

Liczba ludności w powiecie ziemskim – 145 517 (stan na 31.12.2015r.)

5. Bieżący nadzór nad placówkami opieki zdrowotnej

W roku 2016 pod nadzorem było 86 obiektów służby zdrowia. W 12 podmiotach stwierdzono uchybienia naruszające przepisy prawa.

Podczas kontroli Samodzielnego Publicznego Psychiatrycznego ZOZ im. S. Deresza, Pl. Brodowicza 1 w Choroszczy nie stwierdzono rażących zaniedbań stanu higieniczno-sanitarnego. Na terenie podmiotu leczniczego stosuje się przede wszystkim sprzęt jednorazowego użytku, co ogranicza narażenie na zakażenie szpitalne pacjentów oraz personelu. Podczas kontroli stwierdzono m. in.: zakurzone, z ubytkami tynku oraz farby ściany; zagrzybione, z ubytkami farby sufity; zniszczone, obite framugi drzwiowe; zniszczone drzwi; zniszczone powierzchnie mebli i sprzętu; zniszczone cokoły przypodłogowe; ubytki glazury; zniszczoną wykładzinę PCV. Zniszczone powierzchnie utrudniają utrzymanie ich w należytej czystości. Ubytki tynku, farby na ścianach lub sufitach oraz ubytki glazury na ścianach sprzyjają gromadzeniu się w tych miejscach kurzu, który staje się siedliskiem dla wielu drobnoustrojów, w tym chorobotwórczych. Nadmienić należy, iż usuwanie ww. nieprawidłowości odbywa się sukcesywnie i w krótkim czasie.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że sukcesywnie ulega poprawie stan sanitarno-techniczny obiektów służby zdrowia. Podmioty lecznicze wykonujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne oraz praktykę zawodową w większości przypadków spełniają warunki obowiązujących przepisów prawa. Na podstawie prowadzonego nadzoru należy stwierdzić, iż kierownicy przejawiają ogromną dbałość w zakresie zapewnienia jak najlepszego stanu technicznego. Stale podnoszony jest standard obiektów.

Kontrole bieżącego stanu higieniczno-sanitarnego w obiektach służby zdrowia, działających na terenie powiatu białostockiego nie wykazały większych uchybień sanitarnych.

Podczas kontroli stwierdzano na ogół przestrzeganie zasad: aseptyki, sterylizacji, dezynfekcji oraz prowadzenia działalności przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych oraz sposobu postępowania z odpadami medycznymi. Zwracano uwagę, czy sprzęt i narzędzia znajdujące się w gabinecie dezynfekowane są zgodnie z zaleceniem producenta. Sprawdzano stosowanie środków indywidualnej ochrony personelu podczas sporządzania roztworów dezynfekcyjnych. Weryfikacji dokonywano w aspekcie obowiązujących procedur zakładu. Podczas kontroli terminy ważności i miejsce przechowywania wysterylizowanego materiału i sprzętu były prawidłowe.

Zauważyć należy, że powszechne staje się stosowanie jednorazowego sprzętu w wielu dziedzinach z zakresu usług medycznych.

W większości skontrolowanych podmiotów leczniczych stanowiska do mycia rąk personelu wyposażone były w: umywalki z ciepłą i zimną wodę, podajniki na ręczniki jednorazowego użytku lub suszarki elektryczne, pojemniki na mydło w płynie oraz preparat dezynfekcyjny do rąk, kosze na zużyte ręczniki. Przy umywalkach najczęściej zapewniono baterie uruchamiane bez kontaktu z dłonią.

W związku z ukazaniem się Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 26.06.2012r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz.U. z 2012r., poz. 739) część prywatnych gabinetów wystąpiła do PPIS o wydanie opinii, celem dostosowania pomieszczeń do wymagań ww. rozporządzenia.

W trakcie przeprowadzanych kontroli czystość bieżąca pomieszczeń oraz urządzeń sanitarnych była zachowana. Drobne usterki sanitarne usuwane były w terminie natychmiastowym.

6. Ocena w zakresie szczepień ochronnych za rok 2016

W 2016 roku 30 świadczeniodawców prowadziło szczepienia ochronne w powiecie.

W trakcie wykonywania czynności kontrolnych w placówkach podlegających nadzorowi Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku pracownicy zwracali szczególną uwagę na:

- a) opracowanie i wdrożenie przez kierowników podmiotów leczniczych procedur zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych,
- b) stan sanitarno-techniczny pomieszczeń przychodni,
- c) kwalifikacje w zakresie szczepień ochronnych personelu medycznego pracującego w punktach szczepień,
- d) sposób przekazywania kart uodpornienia między świadczeniodawcami,
- e) sposób prowadzenia rejestrów osób przybyłych i wypisanych z placówek,
- f) prawidłową gospodarkę szczepionkami,
- g) zachowanie warunków łańcucha chłodniczego,
- h) wyposażenie gabinetów zabiegowych w urządzenia chłodnicze służące do przechowywania tylko preparatów szczepionkowych,
- i) realizacja szczepień ochronnych oraz właściwe ich dokumentowanie,
- j) prawidłowe wykonywanie sprawozdań kwartalnych i rocznych,
- k) wykorzystanie preparatów szczepionkowych wysoce skojarzonych u dzieci do 2 r.ż., do szczepień zgodnie z PSO,
- l) terminowość zgłaszania chorób zakaźnych i NOP (niepożądanych odczynów poszczepiennych),
- m) prowadzono bieżący instruktaż w zakresie szczepień ochronnych i chorób zakaźnych, a także zagadnień z zakresu dezynfekcji, sterylizacji.

Analiza procentowa wykonawstwa szczepień w powiecie białostockim za rok 2016

- p/WZW typ B 95,0% (rocznik 2016-2012)
- p/błonicy, tężcowi 97,2% (rocznik 2016- 1997)
- p/krztuścowi 96,0% (rocznik 2016-2003)
- p/polio 94,5% (rocznik 2016-2007)
- p/świnice-odrże-różyczce 98,0% (roczniki 2015-1997)
- p/różyczce dziewczynki 95,0% (roczniki 2007-1997)

Wykonawstwo szczepień w poszczególnych rocznikach w roku 2016 utrzymało się prawie na tym samym poziomie co w roku 2015 i jest bardzo dobre.

Nieznaczny spadek wykonawstwa szczepień w poszczególnych rocznikach związany jest:

- ❖ ze wzrostem liczby dzieci nie szczepionych, których rodzice nie wyrażają zgody na szczepienia,

- ❖ emigracją,
- ❖ przekładaniem szczepień na późniejsze terminy,
- ❖ brakiem szczepionki,
- ❖ przeciwwskazaniami do szczepień.

Ogółem w 2016 roku, ze wskazań indywidualnych, uodporniono 343 osoby narażone na zakażenie tężcem, p/grypie zaszczepiono 1574 osób.

Na koniec 2016 roku liczba osób zgłoszonych jako osoby uchylające się od obowiązkowych szczepień ochronnych wynosiła 119 (w roku 2015r. – 91).

Główne powody nie szczepienia dzieci:

- ruchy antyszczepionkowe prężnie działające również na terenie powiatu białostockiego,
- wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną,
- odrębność kulturowa, religijna lub etniczna,
- wcześniejsze Niepożądane Odczyny Poszczepienne u osoby zobowiązanej lub kogoś z rodziny.

Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku, zgodnie z porozumieniem zawartym 20.12.2013r. pomiędzy Wojewodą Podlaskim a Podlaskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Białymstoku, działając jako wierzyciel, wnosi o przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego, wskazując jako środek egzekucyjny grzywnę w celu przymuszenia. Grzywnę, z ramienia Wojewody, nakłada Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku.

II. WARUNKI ZDROWOTNE BYTOWANIA CZŁOWIEKA

obiekty komunalne

obiekty żywienia i żywności

zakłady pracy

obiekty nauczania i wychowania

nadzór zapobiegawczy

działalność z zakresu promocji zdrowia

Obiekty komunalne

1. Ocena zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia

W 2016r. nadzorem objęto wodę produkowaną przez 56 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia (w tym wodociąg Białystok) oraz 6 innych podmiotów zaopatrujących w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców powiatu białostockiego ziemskiego.

Nadzór nad jakością wody w wodociągach na terenie powiatu obejmował kontrole urządzeń wodociągowych oraz pobór próbek wody przeznaczonej do spożycia do badań laboratoryjnych. Ponadto na podstawie sprawozdań z wyników badań realizowanych według ustalonego harmonogramu (PIS i kontroli wewnętrznej przez przedsiębiorstwo wodociągowe) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydawał bieżące, okresowe i obszarowe oceny jakości wody.

W przypadku przekroczenia normatywów wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015r. poz. 1989), Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny nakazywał podjęcie przedsięwzięć naprawczych przez administratora wodociągu oraz przedstawienie badań laboratoryjnych, wykazujących właściwą jej jakość. Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku o ww. przekroczeniach w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi informował właściwego wójta/ burmistrza.

W powiecie białostockim ziemskim mieszkało 145517 osób, w tym 130063 osób korzystało z wody o kontrolowanej jakości. Wodę o niekwestionowanej jakości dostarczały 34 wodociągi dla 80525 osób. Do gmin, na terenie których jakość wody nie budziła żadnych zastrzeżeń, należały: Poświętne, Supraśl, Wasilków i Zawady.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia kwestionowano w 28 wodociągach na terenie 11 gmin. Wodociągi te dostarczały wodę dla 49538 mieszkańców powiatu białostockiego ziemskiego. Do gmin, na terenie których najwięcej osób było zaopatrywanych wodę o zakwestionowanej jakości należały: Juchnowiec Kościelny, Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelna, Łapy i Tykocin.

Jakość wody w przedmiotowych wodociągach była najczęściej dyskwalifikowana w zakresie parametrów fizyko-chemicznych – z powodu ponadnormatywnej zawartości amonowego jonu, żelaza, manganu, azotynów oraz podwyższonej mętności i nieakceptowalnego zapachu. Przekroczenie powyższych normatywów występowało na poziomie, który nie wywoływał negatywnych skutków zdrowotnych u ludzi.

Niewłaściwą jakość wody pod względem bakteriologicznym stwierdzono w czterech wodociągach, w tym:

- w czterech ze względu na obecność bakterii grupy coli,

- w jednym z uwagi na liczną ogólną liczbę mikroorganizmów w 1cm³ wody na agarze po 72h inkubacji w temperaturze 22±20C.

Na koniec 2016r. jakość wody we wszystkich wodociągach, w których ją kwestionowano w trakcie roku, odpowiadała obowiązującym wymaganiom sanitarnym.

2. Obiekty użyteczności publicznej

Szalety publiczne

W roku 2016 kontrolowano 2 ubikacje publiczne: w Zabłudowie i Ogrodnickach. Obiekt w Supraślu był w dalszym ciągu nieczynny.

W kontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości. W dniu kontroli ich stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń. W Zabłudowie kabiny były zaopatrzone w papier toaletowy, mydło w płynie, ręczniki jednorazowe, środki dezynfekcyjne.

W Ogrodnickach toaleta nie posiada bieżącej wody. W dniu kontroli była zaopatrzona w papier toaletowy.

Baseny kąpielowe

Na terenie powiatu było 5 obiektów:

- basen kryty w Michałowie,
- basen przy Domu Wypoczynkowym „Knieja” Al. Niepodległości 6,
- basen w hotelu „Supraśl” w Supraślu,
- basen odkryty przy Centrum Konferencyjno – Bankietowym w Rozłogach,
- baseny letnie w Płonce Kościelnej działające sezonowo.

W hotelu Borowinowy Zdrój nie przeprowadzono kontroli basenu oraz woda nie była badana z uwagi na remont pływalni.

W pływalniach nie stwierdzono zaniedbań w utrzymaniu bieżącej czystości. Sprzęt do nauki pływania był utrzymany czysto. Otoczenie obiektów uporządkowane. Woda w basenach była poddawana dezynfekcji podchlorynem sodu.

Kontrola jakości wody prowadzona przez zarządzających basenami wykazała:

- woda w Pływalnia „Na Fali” w Michałowie dwukrotnie nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę wprowadzaną do niecki basenu z hydromasażem – raz ze względu na ponadnormatywną ogólną liczbę mikroorganizmów w 36±2°C po 48h oraz obecność bakterii *Pseudomonas aeruginosa*, za drugim razem stwierdzono ponadnormatywną liczbę bakterii *Pseudomonas aeruginosa*. Woda w pływalni na dzień 31.12.2016r. spełniała obowiązujące wymagania określone w rozporządzeniu,
- woda w pływalni w Hotelu Supraśl przy ul. Białostockiej 19 w Supraślu nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych, wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji oraz wodę z natrysków. Wodę w nieckach basenowych wyposażonych

w urządzenia wytwarzające aerozol wodno–powietrzny kwestionowano z uwagi na: chlor wolny i związany, azotany i utlenialność . Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie: chloru związanego, azotanów i utlenialności . Ponadto w próbce wody pobranej z natrysku stwierdzono ponadnormatywną liczbę bakterii Legionella sp. Woda w pływalni na dzień 31.12.2016r. nie spełniała obowiązujących wymagań określonych w rozporządzeniu dot. pływalni,

- basen odkryty Rozłogi - w 2016 r. zbadano tylko 1 próbkę wody z niecki basenowej i 1 próbkę wody wprowadzanej do niecki basenowej z systemu cyrkulacji. W zbadanym zakresie woda spełniała obowiązujące wymagania określone w rozporządzeniu dot. pływalni,
- woda w Basenach letnich w Płonce Kościelnej pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych oraz wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: chlor wolny i związany, potencjał redox oraz chloroform . Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie: chloru związanego, oraz chloroformu. Woda w basenach letnich na koniec sezonu, tj. na dzień 15.09.2016r. nie spełniała obowiązujących wymagań określonych w rozporządzeniu dot. pływalni.
- basen w hotelu „Knieja” w Supraślu - do dnia 10.10.2016r. zarządca pływalni nie dokonał poboru próbek wody z niecek basenowych oraz z systemu cyrkulacji. Pływalnię zamknięto z dniem 10.10.2016r. z powodu pożaru.
- Pływalnia w Hotelu „Borowinowy Zdrój” w Supraślu, ul. Zielona - basen cały rok był nieczynny z powodu prac remontowych.

Domy opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych

Nadzorem objęto 5 placówek.

- Dom Pogodnej Starości „Sokół” w Sokolu Białostockim,
- Dom Pomocy Społecznej „Spokojna Przystań” w Garbarach,
- Dom Pomocy Społecznej w Tykocinie,
- Dom „Złota Jesień” Wólka Ratowiecka,
- Środowiskowy Dom Samopomocy, Łapy, ul. Główna 50.

Nieprawidłowości nie stwierdzono. Wszystkie obiekty były utrzymane we właściwym stanie sanitarno-higienicznym. Miały bieżącą wodę ciepłą i zimną. Ścieki były odprowadzane do kanalizacji. Odpady komunalne gromadzono w pojemnikach i sukcesywnie wywożono. Otoczenie domów było zadbane i uporządkowane.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i solaria

Na terenie powiatu skontrolowano 30 zakładów fryzjerskich, 7 kosmetycznych oraz 1, w którym są świadczone łącznie więcej, niż jedna z usług.

Uchybienie stwierdzono w jednym zakładzie kosmetycznym – brak sterylnych pęset.

Wydano decyzję z nakazem usunięcia uchybień.

Pozostałe obiekty spełniały obowiązujące wymagania. Ich stan sanitarno-techniczny był właściwy. Wszystkie były zaopatrzone w bieżącą wodę ciepłą i zimną. Posiadały środki do dezynfekcji narzędzi. Elementy wyposażenia miały powierzchnię umożliwiającą mycie i dezynfekcję. Bielizna czysta była przechowywana w wydzielonych szafach. Coraz częściej stosuje się bieliznę jednorazową w zakładach kosmetycznych i jednorazowe ręczniki w zakładach fryzjerskich.

Pralnie białe

Kontrolą objęto pralnię „Baxter” znajdująca się w Tykocinie przy ul. Bernardyńskiej 10.

Jako jedyna w powiecie posiada barierę higieniczną i jest najbardziej przystosowana do prania bielizny szpitalnej.

Kontrola przeprowadzona w 2016 r. nie wykazała uchybień.

Baza noclegowa stała i sezonowa

W 2016 roku przeprowadzono 33 kontrole sanitarne obiektów należących do bazy noclegowej powiatu, w tym 9 hoteli, kemping przy Kompleksie hotelarsko-gastronomicznym w Wasilkowie, pensjonat i 22 inne obiekty świadczące usługi noclegowe.

Uchybienia stwierdzono w 1 obiekcie świadczącym usługi noclegowe – Zajazd Leśny w Czarnej Białostockiej – zacieki w magazynie brudnej bielizny, zniszczone meble w jednym z pokoi, odpryski farby na kaloryferze na korytarzu. Wydano 1 decyzję administracyjną z nakazem usunięcia nieprawidłowości.

W pozostałych obiektach uchybień sanitarnych nie stwierdzono.

Dworce i stacje kolejowe

W roku 2016 skontrolowano dworzec kolejowy w Łapach. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

Obiekt jest po remoncie. Utrzymany we właściwym stanie sanitarno-higienicznym.

Miejsca wykorzystywane do kąpielii

Na terenie powiatu nie było kąpielisk. Gminy utworzyły 6 tzw. miejsc wykorzystywanych do kąpielii w następujących miejscowościach :

- na rzece Supraśl w Supraślu,
- na zalewie w Czarnej Białostockiej,
- Wasilków na rzece Supraśl,
- Zbiornik Małej Retencji Michałowo,
- na rzece Narew w Uhowie,
- na zalewie w Zarzeczanach.

W Rudni na zalewie Siemianówka – nie zorganizowano miejsca do kąpielii w roku 2016.

Kontrole miejsc wykorzystywanych do kąpieli nie wykazały nieprawidłowości. Woda w ciągu całego sezonu odpowiadała obowiązującym wymaganiom.

Szpital

Na terenie powiatu białostockiego pod nadzorem PSSE w Białymstoku jest SP Psychiatryczny ZOZ im. S. Deresza, Pl. Brodowicza 1 w Choroszcy. Kontrola w zakresie Higieny Komunalnej nie wykazała uchybień.

Badanie wody ciepłej w kierunku Legionella sp.

W 2016r. przeprowadzono badania ciepłej wody pobranej z instalacji w kierunku obecności bakterii Legionella sp. w 3 placówkach: w 1 szpitalu, domu opieki w Garbarach, domu opieki w Sokolu. Pobrano 3 próbki.

W szpitalu w Choroszcy i domu opieki w Sokolu woda odpowiadała obowiązującym wymaganiom. W DPS Garbary w związku ze stwierdzeniem ponadnormatywnej ilości bakterii Legionella wydano decyzję z nakazem doprowadzenia wody do obowiązujących wymagań. Działania podjęte przez właściciela obiektu, polegające głównie na prowadzeniu dezynfekcji termicznej w instalacji wody ciepłej doprowadziły jakość wody do obowiązujących wymagań. Ma on obowiązek w dalszym ciągu kontrolować jakość wody w zakresie obecności bakterii Legionella w instalacji wodociągowej.

Obiekty żywności i żywienia

1. Ocena stanu sanitarnego obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku

W roku 2016 w rejestrze zakładów podlegających kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej zlokalizowanych na terenie powiatu białostockiego łącznie wpisanych było 1814 zakładów, w tym 1429 zakładów żywności, żywienia oraz produkcji i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz 385 środków transportu przeznaczonych do przewozu żywności. W okresie sprawozdawczym skontrolowano 432 zakłady co stanowi 23,81% ogółu zakładów wraz ze środkami transportu wpisanych do rejestru zakładów podlegających kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wg oceny przeprowadzonej w oparciu o kryteria zawarte w arkuszu oceny 7 zakładów nie spełniało wymagań obowiązującego prawa żywnościowego. Stanowi to 1,62%.

Należy stwierdzić, że stan sanitarny zakładów żywności i żywienia w roku 2016, w porównaniu do roku ubiegłego, uległ poprawie.

W roku 2016 oceny niezgodne z wymaganiami uzyskało 1,62% zakładów, w roku 2015 – 2,67%, a w roku 2014 – 2,58%, co przedstawia poniższa tabela.

Rok	Ilość obiektów skontrolowanych	Ilość obiektów złych	Ilość obiektów niezgodnych z wymaganiami (o złym stanie sanitarnym) w %
2016	432	7	1,62
2015	561	15	2,67
2014	658	17	2,58

W roku 2016 znacznej poprawie uległ stan sanitarny sklepów spożywczych, zaś pogorszeniu uległ stan sanitarny zakładów małej gastronomii. Na takim samym poziomie utrzymywał się stan sanitarny zakładów żywienia zbiorowego otwartego.

W pozostałych grupach zakładów: wytwórnie lodów, punkty sprzedaży lodów z automatu, piekarnie, ciastkarnie, przetwórnice owocowo-warzywne, zakłady garmazeryjne, wytwórnia octu, zakłady należące do grupy zakładów „inne wytwórnie żywności”, magazyny hurtowe, kioski, środki transportu żywności, zakłady należące do grupy „inne obiekty obrotu żywnością” oraz zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego nie stwierdzono zakładów o złym stanie sanitarnym w okresie sprawozdawczym podobnie jak w 2015 roku.

Odsetek negatywnie ocenianych poszczególnych grup zakładów na przestrzeni lat 2014-2016 przedstawia tabela:

Rodzaj obiektu	2016			2015			2014		
	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych
Wytwórnice lodów	1	-	0	1	-	0	1	-	0
Automaty do lodów	5	-	0	5	-	0	5	-	0
Wytwórnice tłuszczów roślinnych	1	-	0	1	-	0	1	-	0
Piekarnie	7	-	0	2	-	0	10	2	20,0
Ciastkarnie	6	-	0	3	-	0	6	-	0
Przetwórnice owocowo-warzywne	6	-	0	6	-	0	7	-	0
Wytwórnice napojów chłodzących	-	-	0	1	-	0	1	-	0
Zakłady garmazeryjne	2	-	0	-	-	0	3	-	0
Wytwórnice octu	1	-	0	-	-	0	1	-	0
Inne wytwórnice żywności	19	-	0	12	-	0	5	-	0
Sklepy spożywcze	180	3	1,66	277	11	3,97	307	14	4,56
w tym super- i hipermarkety	15	-	0	15	-	0	14	-	0
Kioski	3	-	0	5	-	0	2	-	0
Magazyny hurtowe	35	-	0	52	-	0	50	-	0
Obiekty ruchome i tymczasowe	-	-	0	1	-	0	19	-	0
Środki transportu	14	-	0	18	-	0	37	-	0
Inne obiekty obrotu żywnością	11	-	0	1	-	0	14	-	0
Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	82	4	4,87	108	4	3,70	109	1	0,92
w tym: zakłady małej gastronomii	19	-	0	27	-	0	34	-	0
Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego, w tym:	53	-	0	59	-	0	76	-	0
stołówki w domach wczasowych	-	-	0	1	-	0	1	-	0
bloki żywienia w szpitalach	1	-	0	1	-	0	1	-	0
bloki żyw. w domach opieki społecznej	5	-	0	4	-	0	4	-	0
stołówki szkolne	25	-	0	27	-	0	38	-	0
w tym: w systemie cateringowym	16	-	0	16	-	0	21	-	0
stołówki w bursach i internatach	1	-	0	2	-	0	1	-	0
stołówki na obozie	1	-	0	1	-	0	1	-	0
stołówki w żłobkach	4	-	0	3	-	0	2	-	0
stołówki w przedszkolach	8	-	0	15	-	0	22	-	0
w tym: w systemie cateringowym	4	-	0	6	-	0	8	-	0
stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych	1	-	0	1	-	0	1	-	0
zakłady usług cateringowych	3	-	0	2	-	0	3	-	0
inne zakłady żywienia	4	-	0	2	-	0	2	-	0
RAZEM	426	7	1,64	552	15	2,72	654	17	2,59
Wytwórnice przedmiotów użytku	4	-	0	5	-	0	3	-	0
Miejsca obrotu przedmiotami użytku	2	-	0	4	-	0	1	-	0
w tym: hurtownie	1	-	0	2	-	0	1	-	0
sklepy	1	-	0	2	-	0	-	-	0
RAZEM	6	-	0	9	-	0	4	-	0
OGÓŁEM	432	7	1,62	561	15	2,67	658	17	2,58

W skontrolowanych w 2016 roku zakładach stwierdzano następujące nieprawidłowości: niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń zakładu – niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń zakładu, w tym podłogi, ścian, sufitów, zniszczony sprzęt i naczynia wykorzystywane w procesie produkcji żywności, brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych, nieprawidłowe warunki przechowywania środków spożywczych (niezachowanie ciągłości łańcucha chłodniczego, przechowywanie w temperaturze niezgodnej z deklaracją producentów), nieprzestrzeganie przez personel higieny osobistej, środki spożywcze nieopakowane oferowane do sprzedaży samoobsługowej narażone na zanieczyszczenie i dotykane przez kupujących, brak do wglądu orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych, brak systematycznych zapisów dokumentujących realizację GHP/GMP(Dobrej Praktyki Higienicznej/Dobrej Praktyki Produkcyjnej), brak wdrożonego systemu HACCP lub niekompletna dokumentacja systemu HACCP (Analiza Zagrożeń i Krytyczne Punkty Kontroli).

Poza kontrolami urzędowymi przeprowadzano w zakładach również kontrole w związku z wnoszonymi przez klientów interwencjami na niewłaściwy stan sanitarny obiektów lub niewłaściwą jakość zdrowotną żywności.

W roku 2016 do PSSE w Białymstoku wpłynęło 35 interwencji, które w 17 przypadkach potwierdziły się, co stanowi 48,6%. Wszystkim osobom wnoszącym interwencje, które wpłynęły pocztą elektroniczną lub które podały dane adresowe, udzielono odpowiedzi odnośnie podjętych działań kontrolno-wyjaśniających.

2. Ocena jakości zdrowotnej środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie powiatu białostockiego

Plan próbkobrania na terenie działania PSSE, podobnie jak w latach ubiegłych, został określony przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego na podstawie wskazań Głównego Inspektora Sanitarnego. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny określił ilość, asortyment oraz kierunki badań środków spożywczych, zarówno w ramach urzędowej kontroli żywności, jak i monitoringu.

Niezależnie od powyższego planu pracownicy PSSE, podobnie jak w latach ubiegłych, pobierali próbki do badań laboratoryjnych w przypadku podejrzenia środków spożywczych o niewłaściwą jakość zdrowotną, interwencji od ludności wpływających do PSSE oraz w przypadku wystąpienia zatruc pokarmowych lub zachorowań.

W roku 2016 z zakładów zlokalizowanych na terenie powiatu białostockiego pobrano do badań laboratoryjnych ogółem 53 próbki, z czego zakwestionowano 1 próbkę, co stanowi 1,88%.

W celu oceny jakości zdrowotnej wprowadzanej do obrotu żywności pobrano 46 próbek środków spożywczych. Zakwestionowano 1 próbkę suplementu diety z powodu niewłaściwego oznakowania, co stanowi 2,17% pobranych próbek środków spożywczych.

W celu oceny czystości mikrobiologicznej naczyń stołowych, sprzętu i rąk personelu pobrano do badań laboratoryjnych 6 próbek wymazów sanitarnych (2 wymazy z rąk, 4 próbki z naczyń i sprzętu produkcyjnego). Pobrane próbki nie były kwestionowane.

W roku 2016 w ramach realizacji zadań ustawowych pracownicy PSSE dokonywali również oceny jakości zdrowotnej wprowadzanych do obrotu wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością i kosmetyków. Pobrano do badań laboratoryjnych 1 próbkę wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, która nie była kwestionowana. W okresie sprawozdawczym nie pobierano do badań próbek kosmetyków.

Zbiorcze dane odnośnie jakości zdrowotnej środków spożywczych zbadanych na przestrzeni lat 2014-2016 przedstawia tabela:

Rok	Ilość próbek zbadanych	Ilość próbek zakwestionowanych	Odsetek próbek zakwestionowanych
2016	53	1	1,88
2015	83	11	13,2
2014	42	-	0

Podsumowując wyniki przeprowadzonych badań należy stwierdzić, że w roku 2016, w porównaniu do roku poprzedniego, znacznie zmniejszyła się liczba próbek zakwestionowanych.

3. Ocena sposobu oraz jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego

Badaniami sposobu żywienia w 2016 roku objęto 46 obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego. Oceniano jakość żywienia w 1 bloku żywienia w szpitalu, w 5 blokach żywienia w domach opieki społecznej, w 25 stołówkach w szkołach, w 1 stołówce w internacie, w 1 stołówce na obozie, w 4 stołówkach w żłobku, w 8 stołówkach w przedszkolach oraz w 1 stołówce w zakładzie specjalnym i wychowawczym. Ocenę jakości żywienia przeprowadzano na podstawie teoretycznej analizy jadłospisów oraz dekadowych zestawień produktów zużytych do produkcji posiłków, jak też pobierano próbki posiłków do badań laboratoryjnych.

Podczas kontroli oceniono 48 jadłospisów, w tym 1 w bloku żywienia w szpitalu, 5 w blokach żywienia w domach opieki społecznej, 4 w stołówkach w żłobku, 8 w przedszkolach, 25 w szkołach, 1 w internacie, 3 na obozie oraz 1 w stołówce w zakładach specjalnych i wychowawczych.

W wyniku oceny stwierdzono, że jadłospisy dekadowe planowane były zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia. Posiłki podstawowe zawierały w swoim składzie pełnowartościowe białko, sezonowe owoce i warzywa oraz urozmaicone były pod względem kolorystyki i techniki przyrządzania potraw.

Do teoretycznej oceny sposobu żywienia pobrano 5 próbek dekadowych zestawień produktów (1 z bloków żywienia w szpitalach, 4 z bloków żywienia w domach opieki społecznej). Wszystkie oceniane próbki nie spełniały zalecanych norm. Głównym powodem kwestionowania była zawyżona wartość energetyczna i zawyżony udział energii pochodzącej z tłuszczu w całodziennej racji pokarmowej (domy pomocy społecznej) oraz zaniżona podaż produktów bogatych w wapń i witaminę C (bloki żywienia w szpitalach oraz w domach pomocy społecznej).

W 2016 roku nie pobierano próbek posiłków do badań laboratoryjnych.

Sposób żywienia w roku 2016 utrzymywał się na takim samym poziomie, jak w latach poprzednich.

4. Działalność administracyjna i represyjna będąca wynikiem urzędowych kontroli żywności na przestrzeni lat 2014-2017

Rok	Ilość obiektów w ewidencji	Ilość obiektów skontrolowanych	Ilość przeprowadzonych kontroli	Ilość wydanych decyzji	Ilość i suma mandatów
2016	1814	432	524	162	40/7400
2015	1403	561	634	171	69/12250
2014	1205	658	757	239	83/12500

W roku 2016 w celu poprawy stanu sanitarnego wydano 162 decyzje administracyjne.

Ponadto w 2016 roku wydano 84 decyzje dotyczące zatwierdzenia nowouruchomionych obiektów.

Zakłady pracy

Oddział Higieny Pracy wykonuje zadania z zakresu ochrony zdrowia populacji ludzi pracujących. Dwa podstawowe cele tj.:

- ❖ poprawa warunków pracy w aspekcie zdrowotnym,
- ❖ profilaktyka chorób zawodowych i parazawodowych

są realizowane poprzez:

- lustrację stanowisk pracy w zakładach,
- ocenę zdrowotną warunków środowiska pracy,
- pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia,
- ocenę stopnia narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe dla zdrowia,
- monitoring zagrożeń zawodowych,
- ocenę podejmowanych środków zapobiegawczych,
- ocenę ryzyka zawodowego,
- ocenę badań kontrolnych lekarskich pracowników i prowadzonej profilaktyki zawodowej,
- promocję zdrowia w środowisku pracy,
- egzekwowanie poprawy na drodze postępowania administracyjnego.

Ponadto w dziedzinie chemicznego bezpieczeństwa zdrowotnego egzekwujemy:

- przestrzeganie, przez osoby wprowadzające substancje i mieszaniny chemiczne do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przez użytkowników substancji lub mieszanin chemicznych, obowiązków wynikających z ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach i rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady,
- przestrzeganie przez podmioty wprowadzające do obrotu prekursory narkotyków grupy 2 i 3 obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady,
- przestrzeganie zakazu produkcji i obrotu środkami zastępczymi (dopalaczami) wynikającego z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii,
- przestrzeganie przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu produktów biobójczych i substancji czynnych oraz ich stosowania w działalności zawodowej,
- przestrzeganie przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu i stosowania oraz właściwości środków powierzchniowo czynnych i detergentów.

Kontrola przestrzegania ww. przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne ma na celu:

- wdrożenie zasad określających warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i mieszanin chemicznych oraz środków powierzchniowo czynnych i detergentów, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko,
- zapobieganie zagrożeniom zdrowia ludzi, które mogą być wynikiem działania produktów biobójczych,
- zwalczanie niedozwolonego obrotu substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii.

W roku 2016 na obszarze powiatu białostockiego zewidencjonowano 710 zakładów pracy podlegających nadzorowi Oddziału Higieny Pracy Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku. Z tego skontrolowano 230 zakładów, w których występują czynniki szkodliwe i uciążliwe dla zdrowia. W tej grupie 27 to zakłady, w których występują czynniki rakotwórcze i mutagenne.

1. Ocena zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia

I. Liczba osób zatrudnionych w zakładach skontrolowanych – 9611

II. Liczba osób pracujących w kontakcie z czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi w zakładach skontrolowanych – 179, w tym m. in.:

1. w zakładach produkcji wyrobów z drewna – 47 os.,
2. w zakładach produkcji metalowych wyrobów gotowych – 30 os.,
3. w zakładach produkcji tworzyw sztucznych – 20 os.,
4. w zakładach budowlanych – 15 os.,
5. w zakładach produkcji wyrobów medycznych – 12 os.,
6. w zakładach produkcji maszyn i urządzeń – 10 os.,
7. w pozostałych zakładach – 45 os.

Zatrudnieni na terenie miasta Białegostoku są ekspozowani na następujące czynniki rakotwórcze i mutagenne:

1. Czynniki chemiczne

- związki chromu (VI) – 51 os.,
- benzyna, niskowrząca benzyna niespecyfikowana – 17 os.,
- tlenek niklawy – 27 os.,
- dwutlenek niklu – 27 os.,
- formaldehyd – 9 os.,
- benzen – 6 os.,
- benzyna zawierająca węglowodory aromatyczne – 2 os.,
- epichlorohydryna – 2 os.,
- fenoloftaleina – 1 os.

2. Procesy technologiczne

- prace związane z narażeniem na pył drewna twardego – 64 os.,

- procesy technologiczne związane z narażeniem na działanie wielopierscieniowych węglowodorów aromatycznych – 22 os.

3. Czynniki fizyczne

- promieniowanie jonizujące – 18 os.

Na ww. czynniki rakotwórcze i mutagenne największa liczba pracowników jest ekspozowana w następujących zakładach:

1. Kotniz w Zaściankach – 30 os.,
2. Podlaska Fabryka Okien Witraż w Łyskach – 20 os.,
3. Metalowiec Sp. z o. o. w Fastach – 12 os.,
4. CHM Sp. z o. o. Lewickie – 11 os.,
5. Zakład Stolarski Złoty Sęk w Czarnej Białostockiej – 10 os.,
6. PPHU Bart Meble w Ogrodnickach – 10 os.,
7. Zakład Stolarstwa Meblowego Meblos w Zaściankach – 10 os.

W celu zminimalizowania zawodowego narażenia pracujących na czynniki rakotwórcze w środowisku pracy podejmowane są wielokierunkowe działania profilaktyczne.

Radykalną metodą jest eliminacja czynnika rakotwórczego z procesu technologicznego, zamiana na inny nie rakotwórczy lub zminimalizowanie czasu ekspozycji podczas procesu pracy. Narażenie na fizyczne i chemiczne czynniki rakotwórcze jest także minimalizowane poprzez różnorodne ochrony zbiorowe i indywidualne.

W lustrowanych w 2016 roku zakładach, w których kontrolowano realizację przepisów prawnych dotyczących czynników rakotwórczych i mutagennych stwierdzono, że 30% pracodawców nie przestrzegało tych przepisów. Nieprawidłowości usunięto poprzez wydane nakazy administracyjne.

III. Liczba osób pracujących w ekspozycji na pozostałe czynniki szkodliwe dla zdrowia w zakładach skontrolowanych, dla których określono ich dawki dla pracowników – 5366, w tym :

1. Czynniki fizyczne

- hałas słyszalny – 3389 os.,
- hałas ultradźwiękowy – 26 os.,
- pyły – 1732 os.,
- wibracja miejscowa – 507 os.,
- wibracja ogólna – 642 os.,
- mikroklimat zimny/gorący – 87 os.,
- pola i promieniowania elektromagnetyczne – 53 os.,
- promieniowanie podczerwone – 157 os.,
- promieniowanie ultrafioletowe – 278 os.,
- promieniowanie widzialne – 271 os.

2. Czynniki chemiczne – łącznie 780 pracowników, w tym:

- tlenek węgla – 463 os.,
- tlenki azotu – 345 os.,
- związki manganu – 343 os.,
- związki żelaza – 175 os.,
- miedź i jej związki – 100 os.,
- aceton – 100 os.,
- ksylen – 83 os.,
- octan etylu – 76 os.,
- etanol – 68 os.,
- toluen – 67 os.,
- octan n-butyłu – 48 os.
- benzyna ekstrakcyjna – 46 os.,
- cyna – 42 os.,
- alkohol izopropylowy – 39 os.,
- srebro – 27 os.,
- etylobenzen – 24 os.

Ponadto zatrudnieni w zakładach powiatu białostockiego są ekspozowani w środowisku pracy na następujące zidentyfikowane i badane czynniki chemiczne szkodliwe dla zdrowia: heksan, pentan, cykloheksan, styren, alkohol izobutyłowy, alkohol propylowy, 2-butoksyetanol, cykloheksanon, butan 2-on, dichlorometan, tetrachloroetylen, dwutlenek węgla, dwutlenek siarki.

3. Czynniki biologiczne (wirusy, bakterie, grzyby, pasożyty wewnętrzne) – 1628 os.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dot. narażenia na czynniki biologiczne to:

- zatrudnianie pracowników narażonych na zakaźny czynnik biologiczny nie uodpornionych za pomocą dostępnych szczepionek,
- nie uwzględnienie biologicznych czynników szkodliwych dla zdrowia w ocenie ryzyka zawodowego pracownika
- brak rejestru prac narażających i rejestru narażonych na czynniki biologiczne.

W tej ponad pięcioletniej grupie ekspozowanych na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy – **415 osób pracowało w narażeniu na czynniki szkodliwe dla zdrowia powyżej dopuszczalnego natężenia/stężenia**, w tym na:

- hałas słyszalny – 140 os.,
- wibrację miejscową – 5 os.,
- związki manganu – 6 os.,
- promieniowanie podczerwone – 97 os.,
- promieniowanie ultrafioletowe – 278 os.,
- promieniowanie widzialne – 267 os.

Najwięcej narażonych na czynniki szkodliwe dla zdrowia w wartościach ponadnormatywnych pracuje w:

- zakładach produkcji gotowych wyrobów metalowych – 127 os.,
- zakładach produkcji wyrobów z drewna – 88 os.,
- zakładach napraw, konserwacji maszyn i urządzeń – 54 os.,
- zakładach budowlanych – 54 os.,
- zakładach produkcji maszyn i urządzeń – 31 os.
- zakładach produkcji wyrobów tekstylnych – 26 os.,
- zakładach produkcji artykułów spożywczych – 12 os.

W sumie w 31 zakładach stwierdzono przekroczenia wskaźnika oceny narażenia – najwyższego dopuszczalnego natężenia lub stężenia czynnika szkodliwego dla zdrowia pracowników, m. in. w następujących:

- Promostal Sp. z o. o. w Czarnej Białostockiej – 65 os.,
- Dominowood Sp. z o. o. w Czarnej Białostockiej – 62 os.,
- Warsztaty Wagonów Kolejowych w Łapach – 52 os.,
- Instal Białystok S. A. w Juchnowcu – 38 os.,
- Kotnitz w Zaściankach – 30 os.,
- Dak-Pol Zakład Drzewny Sp. z o. o. w Czarnej Białostockiej – 18 os.,
- KAPS Sp. z o. o. w Halickich k/Kurian – 14 os.,
- Instalbud w Czarnej Białostockiej – 13 os.,
- Skłodowscy Sp. z o. o. w Tykocinie – 12 os.,
- PPHU Umipled w Michałowie – 12 os.,
- Metalowiec Sp. z o. o. w Fastach – 12 os.

W celu obniżenia narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, pracodawcy obligowani decyzjami administracyjnymi, wdrażają różnorodne środki zaradcze. Najbardziej efektywne okazały się przedsięwzięcia techniczne i technologiczne w zakresie:

- skrócenie rzeczywistego czasu ekspozycji (rotacja, dublowanie pracowników),
- modernizacji parku maszynowego,
- technicznych rozwiązań tłumienia hałasu i wibracji,
- napraw, konserwacji sprzętu i maszyn.

Powyższe działania pozwoliły na obniżenie ponadnormatywnych wartości stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia pracowników do wartości poniżej norm higienicznych, na przykład :

- w firmie Fronty Meblowe JAZ w Łapach obniżono zapylenie (pył drewna mieszanego zawierającego rakotwórczy pył drewna twardego) dla 4 pracowników zatrudnionych na stanowisku stolarza, poprzez modernizację, przegląd i konserwację instalacji wentylacji wyciągowej,
- w KOTNIZ inż. Zdzisław Nietupski w Białymstoku obniżono do obowiązujących norm higienicznych narażenie na hałas i pył przemysłowy dla 82 pracowników zatrudnionych na stanowisku polerowacza metali,
- w MULTI PACKAGING SOLUTIONS Sp. z o.o. w Zaściankach obniżono narażenie na hałas dla 2 pracowników pracujących na stanowisku operatora okleinarki w intrologarnia opakowań, poprzez wymianę parku maszynowego,

- w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Usługowo-Handlowym RODEX Sp. z o.o. Kolonia Koplany obniżono narażenie na hałas dla 2 pracowników: operatora piły jednogłowicowej oraz operatora automatycznego centrum obróbczego profili pcv, poprzez przegląd techniczny i konserwację maszyn i układów tłumiących hałas oraz zmiany w organizacji pracy, w wyniku których skrócono efektywny czas narażenia na hałas w zmianie roboczej poprzez rotację pracowników.

Zakłady także wyznaczają i oznakowują strefy zagrożeń wokół źródeł emisji szkodliwego promieniowania, hałasu i czynników rakotwórczych co daje również efekt istotnego zmniejszenia stopnia narażenia.

W przypadku wyczerpania możliwości technicznych, technologicznych i organizacyjnych stosowane są środki ochrony indywidualnej. Dobrze dobrane ochrony osobiste, posiadające certyfikaty na znak bezpieczeństwa i deklarację zgodności oraz egzekwowanie ich stosowania przez pracowników w procesie pracy powodują minimalizację lub eliminację narażenia na określony czynnik szkodliwy dla zdrowia. Ma to szczególne znaczenie w pracach narażających na promieniowania optyczne, hałas, i zapalenie.

Prowadzony monitoring badań omówionych wyżej zagrożeń zawodowych pozwala na bieżącą identyfikację tych czynników szkodliwych dla zdrowia oraz ocenę stopnia narażenia. W trakcie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że 63 pracodawców nie dokonywało, w sposób określony w przepisach, badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. Stanowiło to 27% skontrolowanych pracodawców. Nieprawidłowości wyegzekwowano na drodze wydanych administracyjnych decyzji.

W ramach prowadzonego nadzoru sanitarnego nad środowiskiem pracy przeprowadzono następujące ilości kontroli:

- 212 – ogółem w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy,
- 28 – w zakresie zagrożeń czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi,
- 61 – w zakresie zagrożeń czynnikami biologicznymi,
- 137 – w zakresie bezpiecznego stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin,
- 22 – w zakresie bezpiecznego stosowania produktów biobójczych.

W wyniku rocznej działalności wydano 130 decyzji na stwierdzone nieprawidłowości, w efekcie czego poprawiono warunki zdrowotne środowiska pracy w zakładach, których te decyzje dotyczyły.

2. Choroby zawodowe

Następstwem oddziaływania szkodliwych i uciążliwych warunków pracy są choroby zawodowe. W 2016 roku z obszaru powiatu ziemskiego otrzymano 9 orzeczeń lekarskich dotyczących chorób zawodowych. Po dokonaniu analizy zgromadzonych dokumentów i stopnia narażenia zawodowego na czynniki szkodliwe dla zdrowia wydano 9 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej. W tym roku nie wydano decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Nadal utrzymuje się na podobnym poziomie ilość zachorowań na zakaźne choroby zawodowe odkleszczowe, szczególnie boreliozę ale też kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, które

dotyczą rolników i pracowników leśnych. W pozostałych przypadkach odnotowujemy spadek ilości stwierdzanych chorób zawodowych.

Struktura stwierdzonych chorób zawodowych w 2016 roku i analiza porównawcza z okresem od 2008 roku.

Jednostka chorobowa	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych								1	
Alergiczny nieżyt nosa			1						
Przewlekłe choroby narządu głosu	1	1			1				
Choroby skóry	1						1		
Choroby zakaźne i inwazyjne, w tym:	23	14	13	19	11	10	15	9	9
Wirusowe zapalenie wątroby typ C				1					
Kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych	2		2	3		2	4	2	1
Bakteryjne zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych						1			
Borelioza	21	14	11	15	11	7	11	7	6
Tularemia									1
Gruźlica									1
Zespół cieśni nadgarstka				1		1			
Zawodowe uszkodzenie słuchu			1			1			
OGÓŁEM	25	15	15	20	12	12	16	10	9

Istotna w zapobieganiu chorobom zawodowym jest prawidłowa realizacja wstępnych, okresowych i kontrolnych badań lekarskich pracowników oraz prowadzona profilaktyka lekarska w zakładach. W większości skontrolowanych w roku sprawozdawczym zakładów pracy nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości z zakresu profilaktycznych badań lekarskich pracowników. Pracownicy w większości przypadków kierowani są z właściwą częstotliwością na te badania, a przeprowadzane badania dodatkowe są adekwatne do narażenia zawodowego, co świadczy, że informacja w skierowaniu udzielana przez pracodawców o zagrożeniach zawodowych w środowisku pracy zatrudnionych, jest pełna i zgodna z rzeczywistością. Badania te wykonują placówki służby zdrowia i lekarze posiadający odpowiednie uprawnienia.

Wśród kontrolowanych zakładów w 10 stwierdzono zatrudnienie pracowników bez aktualnych badań okresowych. W kilkunastu zakładach stwierdzono brak, wpisanej w skierowaniach na badania profilaktyczne, informacji o narażeniu na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy.

W roku minionym stwierdzono prawidłową realizację monitoringu stanu zdrowia pracowników wykonujących pracę w warunkach występowania przekroczeń wskaźników oceny czynnika szkodliwego dla zdrowia. Analizy stanu zdrowia są pełne i coraz bardziej przystępne dla pracodawców, umożliwiające obserwację procesu skutków zdrowotnych w związku z narażeniem, co umożliwia właściwą profilaktykę i niedopuszczenie do rozwoju chorób zawodowych.

3. Nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi niebezpiecznymi

W celu zapewnienia zdrowotnego bezpieczeństwa chemicznego egzekwowano przepisy ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach oraz ustawy o produktach biobójczych poprzez przeprowadzone w roku 2016 następujące ilości kontroli :

- 47 u wprowadzających do obrotu niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne,
- 137 u stosujących te substancje i preparaty w działalności zawodowej,
- 13 u wprowadzających do obrotu produkty biobójcze,
- 2 u pierwszych wprowadzających do obrotu detergenty.

Stwierdzono nieprzestrzeganie obowiązujących przepisów w zakresie ww. ustaw przez:

- 43 % podmiotów wprowadzających do obrotu niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne,
- 33 % podmiotów stosujących te substancje i preparaty w działalności zawodowej,
- 21 % podmiotów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze,
- 50 % podmiotów wprowadzających do obrotu detergenty.

4. Nadzór nad przestrzeganiem zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

Prekursory grupy 2 i 3 w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii to substancje służące do produkcji narkotyków lub substancje będące substratami w reakcjach chemicznych prowadzących do otrzymania narkotyków. Na obszarze powiatu są wprowadzane do obrotu i stosowane następujące prekursory ww. grup: bezwodnik kwasu octowego, metyloetyloketon, aceton, toluen, kwas siarkowy, kwas solny.

W roku minionym nie stwierdziliśmy nieprawidłowości i niedozwolonego obrotu prekursorami. Nie odnotowano przypadku zgłoszenia przez podmioty gospodarcze okoliczności takich jak nietypowe zamówienia lub transakcje z udziałem prekursorów narkotyków, które mogły budzić podejrzenie, iż substancje wprowadzane do obrotu mogły być wykorzystane do celów nielegalnego wytwarzania środków odurzających lub substancji psychotropowych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku prowadzi monitoring obecności na rynku środków zastępczych (dopalaczy) poprzez planowane kontrole obiektów stacjonarnych, kontrole przeprowadzane na skutek zgłoszonych interwencji, kontrole przeprowadzone na skutek zgłoszeń podejrzeń o obrocie środkami zastępczymi uzyskanych od Policji i Służby Celnej.

W roku 2016 nie stwierdzono na terenie powiatu obiektów wprowadzających „dopalacze”.

Obiekty nauczania i wychowania

Na terenie powiatu ziemskiego nadzorem objęto 111 placówek nauczania, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży, w tym 12 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do 3 lat, 25 przedszkoli, 16 innych form wychowania przedszkolnego, 23 samodzielne szkoły podstawowe, 2 filie szkół podstawowych, 4 samodzielne gimnazja, 21 zespołów szkół, 1 szkołę średnią, 2 internaty, 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze i 3 placówki wsparcia dziennego.

Skontrolowano 104 stałe placówki nauczania i wychowania i 27 turnusów wypoczynku dzieci i młodzieży. Przeprowadzono 126 kontroli. W wyniku stwierdzenia naruszeń przepisów prawa wydano 18 decyzji administracyjnych.

Podczas prowadzonego nadzoru dokonano oceny:

1. Stanu sanitarnego i technicznego obiektów nauczania i wychowania,
2. Organizacji zajęć w szkołach w aspekcie higieny procesu nauczania,
3. Przestrzegania przepisów w zakresie stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin,
4. Zaopatrzenia placówek nauczania i wychowania w wodę,
5. Organizacji i sposobu dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach,
6. Dowożenia dzieci do szkół,
7. Warunków wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży,
8. Warunków w zakresie bezpieczeństwa i higieny w nowo powstających placówkach.

1. Stan sanitarny i techniczny obiektów nauczania i wychowania

Wydano 18 decyzji administracyjnych na poprawę stanu technicznego obiektów, znajdujących się w nich urządzeń i sprzętu. Wydano 24 decyzje administracyjne prolongujące terminy wykonania decyzji wydanych w latach poprzednich. Ze względu na brak środków finansowych przewidzianych na prace remontowe, terminy wykonania decyzji prolongujących ustalano głównie na 2017 rok. Wyegzekwowano wykonanie w całości 7 decyzji administracyjnych wydanych w 2016 roku i 14 decyzji administracyjnych wydanych w latach ubiegłych.

W 8 placówkach stwierdzono nieprawidłowe warunki do utrzymania higieny osobistej. Warunki zakwestionowano ze względu na zły stan techniczny pomieszczeń sanitarnych. Ponadto stwierdzono, iż w roku 2016 poprawiono warunki do utrzymania higieny osobistej w trzech szkołach podstawowych i w jednym przedszkolu poprzez zapewnienie ciepłej bieżącej wody w pomieszczeniach sanitarnych.

W żadnym z kontrolowanych obiektów nie stwierdzono zaniedbań w zakresie czystości i porządku. Nie stosowano sankcji karnych w postaci mandatu.

Szczegółowe informacje w rozbiciu na rodzaje zakładów nauczania i wychowania przedstawiono w tabeli:

Nadzór sanitarny nad placówkami nauczania i wychowania w 2016 roku

Rodzaj zakładu	liczba zakładów w ewidencji	publicznych	Niepublicznych	liczba zakładów skontrolowanych	liczba placówek o złym stanie sanitarno-technicznym	Nieprawidłowe warunki do utrzymania higieny	Liczba wydanych decyzji w związku z: stwierdzonymi uchybieniami
1	2	3	4	5	7	8	9
żłobki/kluby malucha	12	2	10	11	0	0	1
przedszkola	25	16	9	23	0	2	4
punkty przedszkolne	16	14	2	16	0	0	0
szkoły podstawowe	23	19	4	23	0	4	6
filie szkół podstaw.	2	2	0	2	0	1	0
gimnazja	4	4	0	4	0	0	2
zespoły szkół	21	20	1	20	0	1	3
śr. szk. zawodowe	1	1	0	1	0	0	0
internaty	2	2	0	2	0	0	1
placówki opiekuńczo-wychowawcze	2	1	1	2	0	0	0
placówki wsparcia dziennego	3	0	3	0	0	0	0
ogółem	111	81	30	104	0	8	17

Ponadto wyodrębniono funkcjonowanie w zespołach szkół następujących rodzajów placówek nauczania i wychowania:

Zespoły szkół - 21 zespołów, w tym:	Przedszkola – 5
	Szkoły podstawowe – 20
	Gimnazja – 18
	Licea ogólnokształcące – 1
	Zasadnicza szkoła zawodowa – 1

Nadzór sanitarny nad pozostałymi placówkami nauczania i wychowania funkcjonującymi na terenie powiatu białostockiego pełnił Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku.

Zmiany w infrastrukturze

W 2016 roku wpisano do ewidencji nowo powstałe placówki, w tym jeden żłobek samorządowy, dwa żłobki niepubliczne, jeden klub malucha, jeden zespół szkół niepublicznych i jedną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną. Rozbudowano budynek jednego zespołu szkół. Zlikwidowano dwie szkoły podstawowe, 1 technikum, 1 liceum ogólnokształcące, 1 klub malucha i 1 punkt przedszkolny.

Rodzaj placówki	Liczba placówek									
	nowo od- danych w nowych obiektach	nowo otwartych w obiektach istniejących	Istniejących przeniesionych do nowych obiektów lub z rozbudowaną bazą dydaktyczną	zlikwidowanych	po remontach generalnych	z nowo od- danymi obiektami sportowymi	z modernizowanymi blokami sportowymi	z nowo otwartymi blokami żywienia	z modernizowanymi blokami żywienia	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Żłobki/kluby	01	0	4	0	1	0	0	0	4	0
Przedszkola	02	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Szk. Podst.	03	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Gimnazja	04	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Licea	05	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Technika	06	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Zas. Szk. Zaw.	07	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zespoły szkół	08	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Szk. Wyższe	09	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe placówki	10	0	1	0	2	0	0	0	1	0
OGÓŁEM	11	0	6	1	6	0	0	0	5	0

Ponadto w większości placówek przeprowadzono remonty bieżące polegające na malowaniu części pomieszczeń placówek i/lub doprowadzeniu do należytego stanu technicznego podłóg. Przeprowadzono podstawowe remonty sanitariatów (malowanie pomieszczeń, wymiana urządzeń sanitarnych, wyłożenie ścian glazurą i posadzek terakotą).

2. Organizacja zajęć w szkołach w aspekcie higieny procesu nauczania

Higieniczną ocenę rozkładów lekcji przeprowadzono w 65 zakładach (szkołach podstawowych, gimnazjach) obejmując badaniem 182 oddziały. W wyniku prowadzonego nadzoru ustalono, że w 12 szkołach obowiązywały przerwy 5-minutowe i uczniowie jednej szkoły rozpoczynali lekcje przed godziną 8.00.

Rodzaj szkoły	Liczba skontrolowanych szkół w aspekcie higienicznej organizacji zajęć	Liczba szkół, w których stwierdzono		
		5-minutowe przerwy	rozpoczynanie zajęć przed godziną 8	kończenie zajęć pomiędzy 16-19
szkoły podstawowe (samodzielne i funkcj. w zespołach szkół)	44	8	0	0
gimnazja (samodzielne i funkcj. w zespołach szkół)	21	4	1	0
ogółem	65	12	1	0

W stosunku do roku ubiegłego na tym samym poziomie utrzymała się liczba szkół, w których obowiązywały przerwy 5-minutowe, jak również liczba szkół rozpoczynających zajęcia przed godziną 8.00. Nie odnotowano szkół prowadzących nauczanie w systemie dwuzmianowym.

3. Stosowanie substancji chemicznych i ich mieszanin

Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami sprawowano w 10 szkołach. Na koniec roku odnotowano posiadanie odczynników chemicznych przez 7 szkół w ilości 32 kg. W 2016 roku trzy szkoły całkowicie wykorzystały posiadane odczynniki chemiczne. W trakcie przeprowadzanych kontroli oceniano warunki przechowywania i stosowania substancji i preparatów chemicznych w szkolnych pracowniach chemicznych. Nieprawidłowości nie stwierdzono. We wszystkich skontrolowanych szkołach osoby pracujące z niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich mieszaninami zapoznały się z kartami charakterystyki i miały możliwość stałego korzystania z nich. W pracowniach chemicznych wywieszane były regulaminy określające zasady BHP. Uczniowie i pracownicy byli wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz mieli zapewnione wszystkie wymagane środki do udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku. Nauczyciele zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Nie stwierdzono substancji chemicznych przeterminowanych.

4. Zaopatrzenie placówek nauczania i wychowania w wodę

Nadzorowane zakłady nauczania i wychowania w 2016 roku, podobnie jak w latach ubiegłych korzystały z wody dobrej jakości.

Jedna placówka – Szkoła Podstawowa w Konopkach Pokrzywnicy do celów spożywczych korzystała z wody butelkowanej, a z wody z wodociągu lokalnego tylko do celów sanitarnych (z powodu niespełniania parametrów fizyko-chemicznych).

5. Organizacja i sposób dożywiania uczniów w szkołach

Dożywianie uczniów prowadziło 63 szkoły, w tym 23 szkoły podstawowe, 4 gimnazja, 20 szkół podstawowych i 16 gimnazjów funkcjonujących w zespołach szkół. Uczniowie otrzymywali posiłki ciepłe (dwudaniowe i jednodaniowe), śniadania i napoje. Ciepłe posiłki zapewniono uczniom w 63 szkołach. Z tej formy dożywiania skorzystało 5722 uczniów, w tym z obiadów 5278 i z posiłków jednodaniowych 444 uczniów. Napój otrzymało 6832 dzieci w 39 szkołach. Szczegółowe informacje z uwzględnieniem typów szkół oraz realizowanych form dożywiania przedstawia tabela:

Dożywianie uczniów w szkołach

Rodzaj placówki		Ogólna liczba szkół prowadzących dożywianie	Liczba szkół wydających posiłki	Forma dożywiania				
Liczba szkół skontrolowanych	Liczba uczniów w szkołach		Liczba uczniów korzystających z dożywiania	obiad	posiłek I-daniowy	śniadanie	napój	Posiłki dofinansowane
szkoły podstawowe		23	liczba szkół	23	3	0	22	22
24	3786		liczba uczniów	1695	40	0	3035	658
gimnazja		4	liczba szkół	4	0	0	0	4
4	1094		liczba uczniów	462	0	0	0	155
szkoły podstawowe (w zespołach szkół)		20	liczba szkół	18	4	1	17	19
20	4572		liczba uczniów	2442	326	211	3797	934
gimnazja (w zespołach szkół)		16	liczba szkół	15	2	1	0	14
17	2038		liczba uczniów	679	78	59	0	346
ogółem		63	liczba szkół	60	9	2	39	59
65	11490		liczba uczniów	5278	444	270	6832	2093

Z przeprowadzonej analizy wynika, że dożywianie uczniów było prowadzone w 96,92% skontrolowanych szkół. Z obiadów i posiłków ciepłych jednodaniowych skorzystało 49,80% uczniów uczęszczających do szkół. Dofinansowanie do obiadów otrzymało 18,20% uczniów. Napój otrzymało 81,74% uczniów uczęszczających do szkół podstawowych. W ramach napoju uczniowie otrzymywali mleko.

Ponadto owoce i warzywa zapewniono 4027 uczniom (48,18%) w 38 szkołach podstawowych (79%). Owoce i warzywa zapewniono również 239 uczniom w 2 gimnazjach.

6. Dowożenie dzieci do szkół

	Dowożenie autobusami szkolnymi	Dojazdy autobusami kursowymi PKS	Dojazdy PKP	Dojazdy autobusami MPK	Zapewniona opieka pedagoga lub osoby dorosłej
szkoły podstawowe	16 / 788 uczniów	1/160	-	-	tak
gimnazja	4/285 uczniów	1/ 5 uczniów	-	-	tak
zespoły szkół	18 /2843	1/39	-	-	tak

Uczniowie byli dowożeni autobusami szkolnymi do 16 szkół podstawowych, 4 gimnazjów i 18 zespołów szkół. Łącznie dowożonych było 3916 uczniów. Ponadto do 3 szkół 204 uczniów dojeżdżało autobusami kursowymi. W szkołach na nadzorowanym terenie uczniowie nie korzystali z prywatnych środków transportu opłacanych przez urzędy gmin. Szkoły nie organizowały dwóch kursów dowożenia dzieci do domu, aby zapewnić wcześniejsze odwiezienie dzieci młodszych.

Wyjazdy do szkół podstawowych najczęściej odbywały się w godz. 7⁰⁰- 7²⁰, najwcześniej o godz. 6⁴⁰. W większości szkół gimnazjalnych wyjazdy do szkoły odbywały się ok. godz. 7⁰⁰, najwcześniej o godz. 6⁴⁵. Uczniowie zespołów szkół w większości placówek wyjeżdżali ok. godz. 7⁰⁰, najwcześniej o godz. 6⁴⁰ oraz w 1 szkole ok godz. 8⁰⁰ (ze względu na dojazdy zajęcia rozpoczynały się o godz. 8³⁰).

Uczniowie szkół podstawowych najczęściej powracali do domu w godzinach 15⁰⁰-16⁰⁰ najwcześniej ok. godz. 14³⁰, gimnazjów w godz. 14³⁰-16³⁰; zaś zespołów szkół 14³⁰-16⁴⁰.

W 12 szkołach podstawowych, w 4 gimnazjach, 12 zespołach szkół uczniowie oczekiwali na autobus szkolny w świetlicach natomiast w pozostałych szkołach w innych salach (sale lekcyjne, biblioteki, czytelnie). We wszystkich szkołach zapewniono opiekę osoby dorosłej podczas dowożenia uczniów autobusami szkolnymi.

7. Warunki wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży

Na podstawie danych zamieszczonych w elektronicznej bazie wypoczynku MEN na terenie powiatu białostockiego zarejestrowano 16 turnusów wypoczynku zimowego. Skontrolowano 10 turnusów. W czasie trwania ferii zimowych nie stwierdzono nieprawidłowości.

W czasie wakacji zarejestrowano zgłoszenie 38 turnusów wypoczynku. Skontrolowano 17 turnusów. Podczas przeprowadzonych kontroli stwierdzono nieprawidłowości w jednym obiekcie wypoczynku. Wydano decyzję administracyjną nakazującą poprawę stanu technicznego obiektu przeznaczonego do wypoczynku dzieci i młodzieży.

8. Warunki w zakresie bezpieczeństwa i higieny w nowo powstających placówkach

Prowadzono 7 kontroli w celu wydania opinii sanitarnych o spełnieniu warunków w zakresie bezpieczeństwa i higieny w nowo powstających placówkach przeznaczonych na pobyt dzieci. Skontrolowano 5 obiektów przeznaczonych do prowadzenia opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat, jeden obiekt przeznaczony na placówkę opiekuńczo-terapeutyczną i jeden obiekt na niepubliczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Wydano 7 pozytywnych opinii sanitarnych.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny

Prowadzony jest stały nadzór sanitarno-higieniczny nad projektowanymi i będącymi w realizacji obiektami, mający na celu zapewnienie optymalnych warunków sanitarno-higienicznych produkcji oraz pracy, odpoczynku i pobytu ludzi w nowobudowanych, przebudowywanych i modernizowanych obiektach budowlanych.

Podczas uzgadniania dokumentacji projektowej jak i podczas kontroli obiektów w trakcie realizacji można wyeliminować szereg nieprawidłowości natury sanitarno-higienicznej, co często w zrealizowanym już zakładzie ze względów technicznych nie jest możliwe.

W roku 2016 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał na terenie powiatu ziemskiego:

1. opinie w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko (w tym ewentualne określenie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko) przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach:
  - opinie stwierdzające obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko z jednoczesnym określeniem zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko **11**
  - opinie nie stwierdzające obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko **103**
  - opinie oceniające oddziaływanie przedsięwzięć nie zaliczanych do mogących oddziaływać na środowisko z uwagi na wystąpienia urzędów miast i gmin **48**
  - opinie określające zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko **0**
2. opinie dot. przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko określających warunki ich realizacji:
  - pozytywnie **15**
  - pozytywnie z zastrzeżeniami **0**
  - negatywnie **0**
  - umarzające postępowanie **0**
3. opinie dot. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013r., poz 1235 z późn. zm):
  - pozytywnie **10**
  - pozytywnie z zastrzeżeniami **0**
  - negatywnie **0**
  - umarzające postępowanie **0**

4. uzgodnienia dot. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015r. poz. 199 z późn. zm.):	
- pozytywnie	2
- pozytywnie z zastrzeżeniami	0
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	0
5. uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji zawartej w prognozie oddziaływania na środowisko:	
- pozytywnie	12
- pozytywnie z zastrzeżeniami	0
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	0
6. uzgodnienia projektów technicznych na etapie pozwolenia na budowę lub zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części:	
- pozytywnie	11
- pozytywnie z zastrzeżeniami	0
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	2
7. opinie w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym:	
- pozytywnie	20
- pozytywnie z zastrzeżeniami	0
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	0
8. decyzje o spełnieniu wymagań jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia dla podmiotów leczniczych przed rejestracją (w organie wojewody):	
- pozytywnie	8
- pozytywnie z zastrzeżeniami	1
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	0
9. decyzje dot. programów dostosowawczych pomieszczeń i urządzeń dla podmiotów leczniczych przed rejestracją i praktyk zawodowych:	
- pozytywnie	1
- pozytywnie z zastrzeżeniami	0
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	0
10. opinie sanitarne odnośnie przydatności do użytkowania innych obiektów (między innymi aptek):	
- pozytywnie	5

- pozytywnie z zastrzeżeniami	0
- negatywnie	0
- umarzające postępowanie	0
11. ilość kontroli w terenie	30

Ponadto należy stwierdzić, iż obiekty przekazywane do użytkowania w roku 2016, w stosunku do obiektów przekazywanych w latach ubiegłych charakteryzowały się podobnym standardem wykończenia wnętrz.

Działalność z zakresu promocji zdrowia

Działania podejmowane w 2016 roku przez Sekcję Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku wynikały z:

- Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej z 14 marca 1985 roku,
- Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020,
- zaleceń Ministerstwa Zdrowia oraz Światowej Organizacji Zdrowia,
- sytuacji epidemiologicznej na świecie, w Polsce oraz w województwie podlaskim i powiecie białostockim,
- potrzeb środowiska lokalnego.

Biorąc pod uwagę powyższe pracownicy Sekcji Promocji Zdrowia realizowali działania, których celem było podnoszenie świadomości, wykształcenie pozytywnych nawyków, zachowań i troski o własne zdrowie i środowisko, a co za tym idzie zmniejszenie zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem przede wszystkim potrzeb środowiska lokalnego. Dominujące problemy zdrowotne społeczeństwa, problemy środowiska szkolnego skłaniały do realizacji długofalowych programów edukacyjnych, akcji specjalnych i innych działań.

Szczegółowe działania podejmowane w ramach programów i interwencji nieprogramowych w roku 2016 ilustrują poniższe tabele:

Programy

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
1.	Pierwotna profilaktyka wad cewy nerwowej	<ul style="list-style-type: none"> • kontynuacja współpracy z Archidiecezjalnym Duszpasterstwem Rodzinnym (zaopatrywanie w materiały edukacyjne do prowadzenia zajęć przez doradców rodzinnych) • ekspozycje form wizualnych • ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów szkolnych i wizytacji • w ramach realizacji programu w prowadzono pogadanki, ćwiczenia, projekcje filmów, ekspozycje form wizualnych, rozmowy indywidualne, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych 	<p>pielęgniarki nauczyciele personel medyczny koordynatorzy oświaty zdrowotnej telewizowie</p>	Ok. 586 odbiorców (uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i uczestnicy imprez)
2.	Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w tym:	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie lokalnego programu POZNPT – narady dotyczące wdrażania i realizacji POZNPT ze współorganizatorami – prowadzenie punktu informacyjno-edukacyjnego, 	ogół społeczeństwa	612 odbiorców (poza programami przedszkolno-

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		<p>prezentacja i rozdawnictwo materiałów edukacyjnych i organizacja konkursów podczas imprez :</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Festyn Rodzinny w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Zabłudowie ✓ Festyn prozdrowotny przy cerkwi p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach <p>- ekspozycja form wizualnych w PSSE, zamieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE Białystok</p> <p>- dystrybucja materiałów o tematyce antynikotynowej uczestnikom imprez oraz osobom zgłaszającym się do stacji</p> <p>- monitoring realizacji programu, wizytacje programowe w wybranych placówkach</p>		szkolnymi i akcjami)
a)	Program „Czyste powietrze wokół nas”	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie przedszkoli do realizacji programu - organizacja i przeprowadzenie szkolenia dla przedszkolnych koordynatorów programu - dystrybucja materiałów edukacyjnych do przedszkoli - poradnictwo, instruktaże indywidualne udzielane koordynatorom i realizatorom programu - monitorowanie realizacji programu w przedszkolach(wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów i przeprowadzonych wizytacji 	dzieci przedszkolne i ich rodzice	562 odbiorców z 4 placówki
b)	Program „Nie pal przy mnie proszę”	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie szkół do realizacji programu - organizacja i przeprowadzenie szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu - dystrybucja materiałów edukacyjnych do szkół - poradnictwo, instruktaże indywidualne udzielane koordynatorom i realizatorom programu - monitorowanie realizacji programu w szkołach(wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów i przeprowadzonych wizytacji 	dzieci z klas I-III oraz ich rodzice	1314 odbiorców z 5 placówek
c)	Program „Znajdź właściwe rozwiązanie	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie szkół do realizacji programu - organizacja i przeprowadzenie szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu - dystrybucja materiałów edukacyjnych do szkół - poradnictwo, instruktaże indywidualne udzielane koordynatorom i realizatorom programu - monitorowanie realizacji programu w szkołach(wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów i przeprowadzonych wizytacji 	uczniowie kl. IV-VI szkół podstawowych, oraz kl. I-III gimnazjów i ich rodzice	1358 odbiorców z 12 placówek
d)	Akcje: Światowy Dzień bez Tytoniu	<ul style="list-style-type: none"> - udział w naradach z partnerami i współorganizatorami działań - przesłanie wytycznych do realizacji do podległych placówek - organizacja Światowego Dnia Rzucania Palenia w Radio Akadera i Radio Białystok (konkursy, informacje) - comiesięczny konkurs wiedzy o zdrowiu na stronie PSSE Białystok w całości poświęcony tematyce antynikotynowej - ekspozycja form wizualnych w PSSE, zamieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE Białystok - dystrybucja materiałów o tematyce antynikotynowej uczestnikom imprez oraz osobom zgłaszającym się do stacji 	ogół społeczeństwa	22408
e)	Światowy Dzień Rzucania Palenia	<ul style="list-style-type: none"> - udział w naradach z partnerami i współorganizatorami działań - organizacja Światowego Dnia Rzucania Palenia w Radio Akadera i Radio Białystok (konkursy, informacje) - comiesięczny konkurs „Wiedzy o zdrowiu” na stronie PSSE Białystok w całości poświęcony tematyce antynikotynowej - ekspozycja form wizualnych w PSSE, zamieszczanie 	ogół społeczeństwa	23166

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		<ul style="list-style-type: none"> informacji na stronie internetowej PSSE Białostok dystrybucja materiałów o tematyce antynikotynowej uczestnikom imprez oraz osobom zgłaszającym się do stacji 		
3.	Program Profilaktyki HIV/AIDS oraz akcja Światowy Dzień AIDS	<ul style="list-style-type: none"> opracowanie harmonogramu działań udział w naradach z partnerami i współorganizatorami działań organizacja etapu powiatowego Wojewódzkiej Olimpiady Wiedzy o AIDS współorganizacja koncertu z okazji Światowego Dnia Pamięci o Zmarłych na AIDS organizacja Światowego Dnia AIDS w Radio Akadera (konkursy, informacje) akcja profilaktyczna z okazji Światowego Dnia AIDS ekspozycja form wizualnych w PSSE informacje na stronie internetowej PSSE – akcja Walentynki, szkolenia edukatorów prowadzone przez Res Humanae, Światowy Dzień AIDS, Olimpiada wiedzy o HIV/AIDS, dystrybucja materiałów o tematyce HIV/AIDS osobom zgłaszającym do stacji opracowanie sprawozdania z realizacji harmonogramu do Krajowego Centrum ds. AIDS 	ogół społeczeństwa	3354
4.	ARS, czyli jak dbać o miłość?	<ul style="list-style-type: none"> promocja programu pozyskanie szkół do realizacji programu realizacja programu w szkołach poprzez prowadzenie zajęć edukacyjnych monitorowanie realizacji programu w placówkach (wizytacje programowe) ocena realizacji programu na podstawie wizytacji placówek i sprawozdań szkolnych koordynatorów Zebrań informacji z realizacji działań w szkołach i sporządzenie sprawozdania zbiorczego dystrybucja filmu „Wieczne dziecko” 	Młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych, rodzice, koordynatorzy szkolni	34 odbiorców z 1 szkoły ponadgimnazjalnej
5.	Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnienia od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych	<ul style="list-style-type: none"> promocja Projektu podczas festynów i imprez plenerowych organizacja punktów informacyjno-edukacyjnych, prowadzenie konkursów dot. profilaktyki uzależnień podczas festynów i imprez plenerowych, konferencji umieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE 	Kobiety w wieku prokreacyjnym, ich rodziny, ogół społeczeństwa	750
6.	Trzymaj formę	<ul style="list-style-type: none"> dystrybucja materiałów edukacyjnych do szkół na terenie powiatu białostockiego realizacja programu w szkołach na podstawie własnych projektów w ramach realizacji programu w szkołach prowadzono: szkolenia nauczycieli, wykłady i prelekcje dla rodziców i uczniów, pogadanki, instruktaże, pokazy, ćwiczenia, emisje filmów, ekspozycje form wizualnych, konkursy plastyczne, sprawnościowe, wiedzy, imprezy prozdrowotne, rajdy, wycieczki, festyny, przedstawienia teatralne, zajęcia informatyczne, monitoring realizacji programu w szkołach (wizytacje programowe) ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów szkolnych i przeprowadzonych wizytacji 	uczniowie klas V-VI szkół podstawowych i gimnazjów nauczyciele rodzice	uczestniczyło 1696 uczniów, rodziców i nauczycieli z 10 szkół podstawowych i gimnazjów
7.	Stres pod kontrolą	<ul style="list-style-type: none"> pozyskanie szkół do realizacji programu szkolenie koordynatorów szkolnych programu dystrybucja ulotek dla szkół realizujących program realizacja programu w szkołach- edukacja uczniów według scenariuszy zajęć, emisja filmu na temat stresu, przeprowadzenie warsztatów dla rodziców konsultacje indywidualne dla uczniów i rodziców z 	koordynatorzy uczniowie klas maturalnych i ich rodzice	404 z 3 szkół

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		<ul style="list-style-type: none"> pedagogiem lub psychologiem koordynatorem szkolnym programu ▪ monitorowanie realizacji programu w placówkach ▪ ocena realizacji programu na podstawie wizytacji placówek i sprawozdań szkolnych koordynatorów 		
8.	Moje dziecko idzie do szkoły	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie harmonogramu działań - pozyskanie placówek do realizacji programu w roku szkolnym 2015/2016 - narady robocze dotyczące, organizacji szkoleń i realizacji programu w placówkach - szkolenie koordynatorów programu - dystrybucja materiałów do programu - realizacja programu w placówkach : wykłady, prelekcje, pogadanki, prezentacje, imprezy środowiskowe, przedstawienia, wystawy, konkursy, projekcje filmów, dystrybucja materiałów programowych i inne - monitorowanie realizacji programu w placówkach (wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie wizytacji placówek i sprawozdań koordynatorów 	dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym ich rodzice oraz opiekunowie	1100 odbiorców z 6 placówek
9.	Program Profilaktyki Chorób Nowotworowych	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie harmonogramu działań - dystrybucja materiałów edukacyjnych placówkom zgłaszającym się do PSSE - propagowanie tematyki na imprezach profilaktycznych w Zabłudowie i Świętej Wodzie 	Ogół społeczeństwa	ok. 310

Interwencje nieprogramowe

L.p	Nazwa interwencji nieprogramowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
1	2	3	4	5
1.	Zimowa szkoła bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie partnerów do współrealizacji akcji - przeprowadzenie narady z partnerami - pozyskanie placówek chętnych do przeprowadzenia zajęć z uczestnikami wypoczynku - przeprowadzenie zajęć edukacyjnych, konkursów, zabaw, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych podczas kolonii i półkolonii zimowych - sporządzenie sprawozdania z realizacji akcji 	uczestnicy placówek wypoczynku zimowego	152
2.	Letnia szkoła bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie partnerów do współrealizacji akcji - przeprowadzenie narady z partnerami - pozyskanie placówek chętnych do przeprowadzenia zajęć z uczestnikami wypoczynku - przeprowadzenie zajęć edukacyjnych, konkursów, zabaw, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych podczas kolonii i półkolonii letnich - sporządzenie sprawozdania z realizacji akcji 	uczestnicy placówek wypoczynku letniego	47
3.	Hasło roku i Światowy Dzień Zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - przesłanie wytycznych dotyczących hasła roku do podmiotów leczniczych i placówek nauczania i wychowania na terenie działania PSSE Białystok - organizacja punktów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie konkursów podczas festynów i imprez plenerowych - dystrybucja materiałów edukacyjnych do podległych placówek i osobom zainteresowanym 	ogół społeczeństwa	2906

		<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie i przygotowanie form wizualnych do prezentacji na terenie PSSE i podczas imprez plenerowych - umieszczenie informacji na stronie internetowej PSSE 		
4.	„Dopalacze”	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja punktów edukacyjno-informacyjnych, prowadzenie konkursów podczas imprez prozdrowotnych, - dystrybucja materiałów edukacyjnych podczas imprez prozdrowotnych oraz osobom zgłaszającym się do PSSE - ekspozycja form wizualnych w PSSE - kontynuacja ekspozycji informacji na stronie internetowej www.psse.bialystok.pl - przekazywanie miesięcznych sprawozdań z przeprowadzonych działań do Oddziału Higieny Pracy PSSE Białystok 	ogół społeczeństwa	650
5.	Profilaktyka grypy	<ul style="list-style-type: none"> - umieszczenie ulotek dotyczących profilaktyki grypy w stojaku na holu II piętra w budynku PSSE - umieszczenie plakatu dot. profilaktyki grypy na holu w budynku PSSE. - zamieszczenie artykułu na stronie internetowej PSSE Białystok - przesłanie informacji nt. konkursu FluMania do urzędów miast i gmin z prośbą o rozpropagowanie w środowisku lokalnym - realizacja tematyki podczas zajęć edukacyjnych w trakcie wycieczki zimowego 	ogół społeczeństwa	330
6.	Europejski Tydzień Szczepień	<ul style="list-style-type: none"> - zamieszczenie informacji na stronie internetowej www.psse.bialystok.pl - przesłanie pism informujących o akcji do podmiotów leczniczych, urzędów miast i gmin z prośbą o rozpropagowanie w swoich środowiskach 	ogół społeczeństwa	Br danych
7.	Światowe Dni Młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> - dystrybucja materiałów edukacyjnych - zamieszczenie informacji na stronie internetowej www.psse.bialystok.pl oraz ulotek w 9 wersjach językowych - ekspozycja form wizualnych w PSSE - kontakt z parafiami goszczącymi pielgrzymów 	ogół społeczeństwa	124
8.	Działania edukacyjno-informacyjne dotyczące profilaktyki, promocji zdrowia i zdrowego stylu życia podczas imprez środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja punktów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie konkursów, rozdawnictwo materiałów itp. podczas: <ul style="list-style-type: none"> ✓ imprezy profilaktycznej „Dzień dla zdrowia” w Choroszczy ✓ festynu Rodzinnego w Fastach ✓ festynu rodzinnego w Zabłudowie ✓ Jarmarku Dominikańskiego w Choroszczy ✓ Festynu rodzinnego „Święty Krzysztof w trosce o Bezpieczeństwo” w Wasilkowie 	ogół społeczeństwa	850
9.	Upowszechnianie informacji, materiałów edukacyjnych, pomocy metodycznych	<ul style="list-style-type: none"> - rozpowszechnienie informacji nt. zachowania się podczas upałów - rozpowszechnienie informacji nt. Rzecznik Praw Pacjenta Przypomina - rozpowszechnienie informacji nt Światowego Dnia Wiedzy o antybiotykach - opracowanie i przesłanie wytycznych do pracy w zakresie OZ i PZ w 2016r. do podmiotów leczniczych - wypożyczanie filmów 	ogół społeczeństwa	350
10.	Współudział w konkursach, olimpiadach, mistrzostwach organizowanych przez inne placówki	<ul style="list-style-type: none"> - XXIV Ogólnopolska Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia-etap okręgowy - XIV Ogólnopolskie Mistrzostwa Pierwszej Pomocy PCK –etap rejonowy - XXV Ogólnopolska Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia PCK –etap rejonowy - Uczestnictwo w konkursie „Zdrowym być” 	Oddział Okręgowy i Rejonowy PCK	98
11.	Ogólnopolski projekt „Lekki tornister”	<ul style="list-style-type: none"> - Rozpropagowanie możliwości uczestnictwa w projekcie - Dystrybucja pomocy edukacyjnych do placówek które zakwalifikowały się do realizacji projektu (SP Księżyno, Juchnowiec, Gródek, Załuki, Sobolewo) 	Uczniowie, rodzice, n-le z kl.I-III SP	64

Punkty informacyjno-edukacyjne podczas festynów i imprez prozdrowotnych

Pozostała działalność

- udzielanie pomocy metodycznej i organizacyjnej placówkom w realizacji działań prozdrowotnych
- prowadzenie poradnictwa metodycznego i udostępnianie pomocy
- współpraca z samorządem lokalnym i innymi instytucjami w ramach działań prozdrowotnych
- współpraca z lokalnymi mediami
- udział w imprezach i przedsięwzięciach prozdrowotnych organizowanych przez inne placówki i instytucje

W roku 2016 przeprowadzono 21 wizytacji podległych placówek.

W czasie wizytacji oceniano prace w zakresie wdrożenia i realizacji programów prozdrowotnych. Działania z zakresu oświaty – zdrowotnej i promocji zdrowia są ciekawe, różnorodne, prawidłowo dobrane pod względem przekazywanych treści oraz zastosowanych form oświatowo-zdrowotnych.

W roku 2016 Sekcja Promocji Zdrowia podejmowała współpracę z jednostkami administracji publicznej, instytucjami i organizacjami społecznymi w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć prozdrowotnych. Współpracowano z:

- Urzędami Miast i Gmin z terenu działania PSSE Białystok
- Polskim Towarzystwem Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Białymstoku
- Oddziałem Rejonowymi i Okręgowym PCK w Białymstoku
- Komendą Wojewódzką Policji Wydziałem Prewencji

- Podlaskim Kuratorium Oświaty w Białymstoku
- Archidiecezjalną Poradnią Przedmażeńską
- IFMSA Poland Związkiem Medycyny i Młodych Lekarzy
- Białostockim Centrum Onkologii w Białymstoku
- Uniwersytetem Medycznym w Białymstoku Zakładem Medycyny Rodzinnej, Zakładem Dietetyki
- Uniwersytetem Medycznym w Białymstoku Wydziałem Nauk o Zdrowiu
- Studenckim Kołem Naukowym Zdrowia Publicznego UM w Białymstoku
- Agencją Rynku Rolnego Oddział Terenowy w Białymstoku

WNIOSKI

- ❖ W nadzorowanych placówkach nauczania i wychowania nie stwierdzono zaniedbań w zakresie czystości i porządku.
- ❖ W 2016 roku nie odnotowano placówek nauczania i wychowania zaopatrywanych w wodę złej jakości czy warunkowo dopuszczoną do użycia.
- ❖ Na terenie powiatu systematycznie zwiększa się liczba placówek sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.
- ❖ Stan sanitarny zakładów branży spożywczej funkcjonujących na terenie działania Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku i jakość zdrowotna żywności produkowanej i wprowadzanej do obrotu w porównaniu do roku poprzedniego uległa poprawie.
- ❖ Jakość sposobu żywienia w zakładach żywienia zbiorowego w dalszym ciągu jest niezadowolająca i od lat nie ulega poprawie, pomimo kierowania wystąpień do osób planujących i realizujących żywienie wskazujących na potrzebę planowania żywienia zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia w obiektach.
- ❖ Gminy powinny sukcesywnie zwiększać ilości toalet publicznych na trasach turystycznych. Miasto Supraśl powinno podjąć działania w celu uruchomienia szaletu, który jest nieczynny od kilku lat oraz rozważyć rozstawienie toalet wzdłuż Bulwaru im Wiktora Wołkwa, gdzie przebywa duża ilość turystów.
- ❖ Konieczne jest podjęcie działań mających na celu rozbudowę infrastruktury w miejscach wykorzystywanych do kąpiei i sukcesywnie zamieniać je w kąpieliska, aby podnieść standard wypoczynku turystów i mieszkańców oraz spowodować zwiększenie ruchu turystycznego na terenie powiatu.
- ❖ Administratorzy pływalni muszą prowadzić dalsze działania mające na celu poprawę jakości wody służącej uprawianiu sportów wodnych.